

Kitab Tib

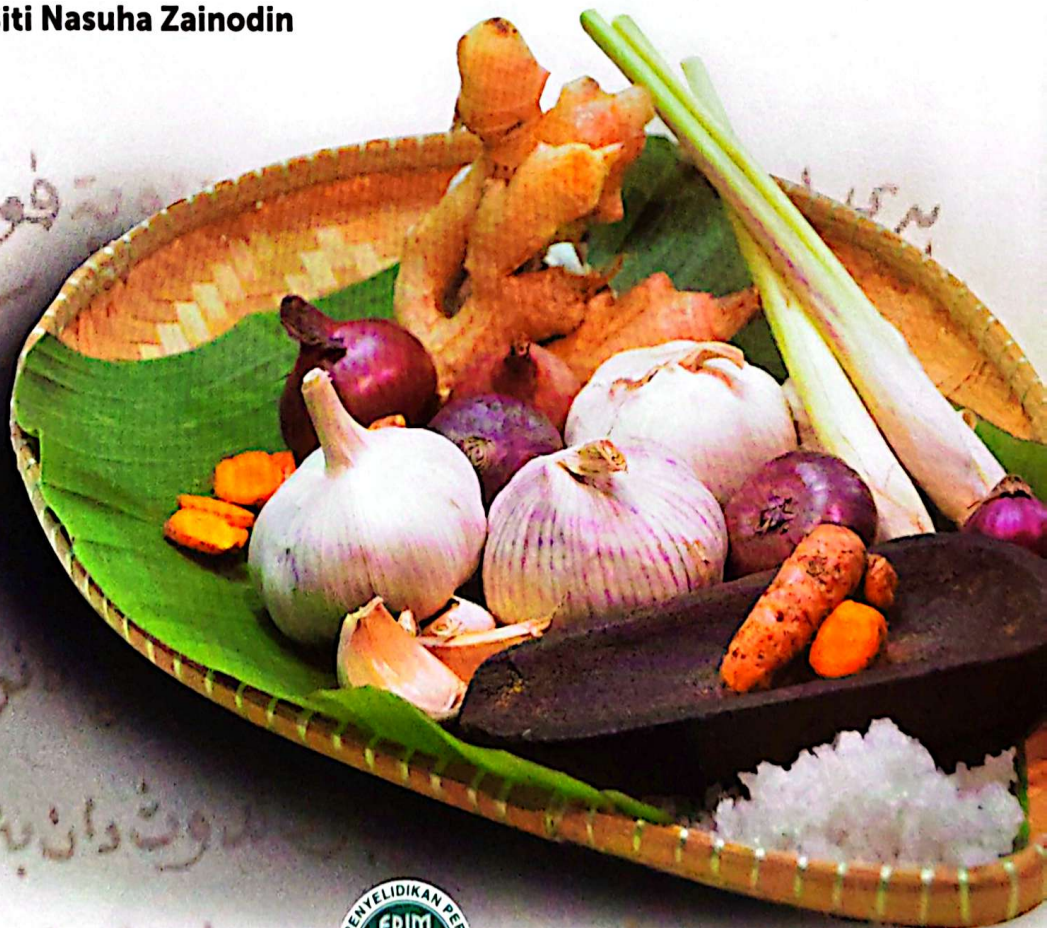
MSS 1991 PNM: EDISI DAN ANALISIS TEKS

Penyelenggara:

Nik Musa'adah Mustapha

Nurshahidah Mohd Rusli

Siti Nasuha Zainodin

Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia, Perpustakaan Negara Malaysia,
Perbadanan Harta Intelek Malaysia, Institut Penyelidikan Perubatan,
Kementerian Pertanian dan Keterjaminan Makanan dan
Kementerian Sumber Asli dan Kelestarian Alam

Hak cipta terpelihara. Tiada apa-apa bahagian dalam penerbitan ini boleh diterbitkan semula, diedarkan atau disiarkan dalam apa jua bentuk atau dengan apa jua cara, termasuk fotokopi, rakaman atau kaedah mekanikal lain, tanpa kebenaran bertulis terlebih dahulu daripada penerbit, melainkan untuk petikan ringkas dalam ulasan kritis dan penggunaan bukan komersial lain yang dibenarkan oleh undang-undang hak cipta.

Diterbitkan oleh:

Institut Penyelidikan Perhutanan Malaysia
52109 Kepong, Selangor Darul Ehsan
Malaysia

Tel : 603-6279 7000

Faks : 603-6273 1314

<http://www.frim.gov.my>

Penyunting: Ab Razak Ab Karim dan Wan Mohd Azizi Wan Sulaiman
MS ISO 9001:2015

Teks diset taip dalam Museo Sans
Saiz: 10pt

Penafian buku ini merupakan transliterasi dan huraian teks kitab tib MSS 1991 PNM. Buku ini bukan pengesahan tumbuhan dan cara penggunaan preskripsi untuk merawat sebarang penyakit. Penulis dan penerbit tidak bertanggungjawab atas sebarang penggunaan tumbuhan yang memudaratkan pengguna.

Dicetak di Malaysia oleh Reka Cetak Sdn. Bhd., Shah Alam

Data Pengkatalogan-dalam-Penerbitan

Perpustakaan Negara Malaysia

Rekod katalog untuk buku ini boleh didapati
dari Perpustakaan Negara Malaysia

ISBN 978-967-2810-88-9 (hardback)

ISI KANDUNGAN

PERUTUSAN	ix
SEKAPUR SIRIH	xiii
SEULAS PINANG	xvii
PRAKATA	xix
PENGHARGAAN	xxiii
SENARAI PENGARANG	xxvii
SINGKATAN	xxix
BAB 1: PENGENALAN	1
1.1 Ilmu Perubatan Tradisional dan Kitab Tib Melayu	3
1.2 MSS 1991 PNM: Deskripsi Naskhah dan Kandungan	7
1.3 Kaedah Suntingan Teks	12
BAB 2: TRANSLITERASI	15
BAB 3: PRESKRIPSI	69
3.1 Ubat Puru	72
3.1.1 Ubat ibu puru	72
3.1.2 Ubat puru jahat	72
3.1.3 Ubat penyucuh puru	73
3.1.4 Ubat penaik puru	74
3.1.5 Ubat puru sudah masak	74
3.1.6 Ubat puru berisi	75
3.1.7 Ubat puru bengkak	75
3.1.8 Ubat puru bisa	75
3.1.9 Ubat puru pindah	78
3.1.10 Ubat puru minyak-minyak	78
3.1.11 Ubat puru di dalam mata	78
3.1.12 Ubat komplikasi puru	78

3.2	Ubat Ketumbuhan.....	79
3.3	Ubat Tidak Boleh ke Sungai Besar atau Kecil.....	80
3.4	Ubat Cirit Birit.....	81
3.5	Ubat Sakit Perut.....	81
3.6	Ubat Meredakan Demam.....	82
3.7	Ubat Bergerah Mengantuk.....	83
3.8	Ubat Elak Terperanjat/Terkejut.....	83
3.9	Ubat Bengkak.....	83
3.10	Ubat Sakit Mata.....	84
3.10.1	Ubat mata katang.....	84
3.10.2	Ubat sakit mata pejam/tidak boleh buka.....	85
3.10.3	Ubat sakit mata tidak boleh pejam.....	85
3.10.4	Ubat mata sakit/tumbuh/luka.....	85
3.10.5	Ubat sakit mata tumbuh.....	85
3.11	Ubat Merabun (Perasap).....	86
3.12	Ubat Merapat Sendi Tulang.....	86
3.13	Ubat Gatal.....	86
3.14	Ubat Jadam.....	87
3.15	Ubat Mandi Budak.....	87
3.16	Ubat Karat Kaki.....	87
3.17	Ubat Pecahkan Darah atau Pecah Nanah.....	87
3.18	Ubat Kilas (Terseliuh).....	87
BAB 4: MATERIA MEDIKA DAN ALATAN.....		89
4.1	Materia Medika.....	92
4.1.1	Berasaskan flora dan fungi.....	92
4.1.2	Berasaskan fauna.....	109
4.1.3	Berasaskan sumber-sumber lain.....	110
4.2	Alatan yang Digunakan.....	112

TUMBUHAN YANG DIGUNAKAN DALAM KITAB TIB MSS 1991 PNM	113
Asam jawa	113
Bakung merah	113
Bunga raya merah	114
Bunga telang/Ketelang	114
Cucuran atap	115
Gelenggang	115
Keman/Semalu	116
Kemudu/Mengkudu	116
Kunyit	117
Legundi	117
Lengkuas	118
Limau purut.....	119
Melur	119
Mempelas	120
Nangka	120
Paku merak	121
Patawali/Putarwali/Batang wali	121
Pinang	122
Sembung	122
Pisang	123
Senduduk.....	124
Senduduk putih	124
Sentul/Sentul-sentul/Setul	125
Terung pipit	126
BIBLIOGRAFI.....	127
GLOSARI	129
INDEKS I: Famili Tumbuhan	135
INDEKS II: Nama Saintifik Tumbuhan	137
SOROTAN BENGKEL TRANSLITERASI	140

Jawatankuasa Transliterasi Kitab Tib

- 1 Dr Norwati Muhammad, Timbalan Ketua Pengarah (Penyelidikan), FRIM
- 2 Dr Ling Sui Kiong, Pengarah Bahagian Hasil Semulajadi, FRIM
- 3 Prof Emeritus Dr Muhammad Bukhari Lubis
- 4 Prof Dr Muhammad Mustaqim Mohd Zarif (Universiti Sains Islam Malaysia)
- 5 Prof Madya Dr Mohd Affendi Mohd Shafri (Universiti Islam Antarabangsa Malaysia)
- 6 Prof Madya Dr Ab Razak Ab Karim (Universiti Malaya)
- 7 Prof Dr Wan Mohd Azizi Wan Sulaiman (Kolej Universiti Antarabangsa MAIWP)
- 8 Dr Nik Musa'adah Mustapha, Ketua Projek TK Melayu, FRIM
- 9 Nurshahidah Mohd Rusli, Setiausaha mesyuarat, FRIM

Panel Pakar Transliterasi Kitab Tib

- 1 Prof Emeritus Dr Muhammad Bukhari Lubis
- 2 Prof Dr Muhammad Mustaqim Mohd Zarif (Universiti Sains Islam Malaysia)
- 3 Prof Madya Dr Mohd Affendi Mohd Shafri (Universiti Islam Antarabangsa Malaysia)
- 4 Prof Madya Dr Ab Razak Ab Karim (Universiti Malaya)
- 5 Prof Dr Wan Mohd Azizi Wan Sulaiman (Kolej Universiti Antarabangsa MAIWP)

Transliterasi Kitab Tib MSS 1991 PNM

FRIM

Dr Nik Musa'adah Mustapha
Dr Fadzureena Jamaludin
Dr Mazura Md Pisar
Dr Zunoliza Abdullah
Mailina Jamil
Noor Rasyila Mohamed Noor
Abdul Hayat Mat Saad
Firdaus Kamarulzaman
Saidatul Husni Saidin
Ummul Nazrah Abdul Rahman
Rosniza Rawi
Nurshahidah Mohd Rusli
Madiah Muhammad Naw
Intan Nurulhani Baharuddin
Siti Nur Aisyah Mohd Hashim
Khairul Iruwan Abdullah
Rohana Sahdan
Mohd Hafidz Hadi Abdullah
Nurul Haslinda Makhtar
Siti Nasuha Zainodin
Ahmad Lutfil Hadi Zubir
Ismail Ramli

IMR

Ida Farah Ahmad
Ainaaul Mardhiyah Jamil
Noorashikin Haleem

PNM

Fatimah Abdul Hai
Norhasliza Haji Mohd Razali
Shuryananita Samsudin
Siti Nurul Aqilah Massaron
Suhaida Mohamad
Nor'aain Semat
Abdul Rahman Muhammad Shariff
Jamiliana Jamil
Mohd Aqif Fikri Sulaiman

MyIPO

Mohd Sukri Mohd Nor
Haswani Mohd Nor
Wan Nurul Syafinaz Ahmad Zubir
Noor Alia Hanim Mohamad Hassan

KPKM

Mohammad Haniff Hassan

Pelajar latihan Industri

Wan Nurnasreen Nasuha Wan Sahidallah (UIAM)
Nurul Azza Ismail (UPM)

SENARAI PENGARANG

- 1 Muhammad Mustaqim Mohd Zarif
- 2 Muhammad Bukhari Lubis
- 3 Ab Razak Ab Karim
- 4 Wan Mohd Azizi Wan Sulaiman
- 5 Mohd Affendi Mohd Shafri
- 6 Nik Musa'adah Mustapha
- 7 Nurshahidah Mohd Rusli
- 8 Siti Nasuha Zainodin
- 9 Madihah Muhammad Nawi
- 10 Rohana Sahdan
- 11 Ummul Nazrah Abdul Rahman
- 12 Mohd Hafidz Hadi Abdullah
- 13 Mazura Md Pisar
- 14 Intan Nurulhani Baharuddin
- 15 Khairol Iruwan Abdullah
- 16 Ismail Ramli
- 17 Fadzureena Jamaludin
- 18 Firdaus Kamarulzaman
- 19 Mailina Jamil
- 20 Zunoliza Abdullah
- 21 Siti Nur Aisyah Mohd Hashim
- 22 Nurul Haslinda Makhtar
- 23 Abdul Hayat Mat Saad
- 24 Ahmad Lutfil Hadi Zubir
- 25 Mohd Sukri Mohd Nor
- 26 Haswani Mohd Nor
- 27 Wan Nurul Syafinaz Ahmad Zubir
- 28 Ida Farah Ahmad
- 29 Ainaaul Mardhiyah Jamil
- 30 Jamiliana Jamil
- 31 Noraain Semat
- 32 Suhaida Mohamad
- 33 Siti Nurul Aqilah Massaron
- 34 Fatimah Abdul Hai
- 35 Norhasliza Mohd Razali
- 36 Abdul Rahman Muhammad Shariff

BAB 4

Materia Medika dan Alatan

**Mohd Affendi Mohd Shafri, Madihah Muhammad Nawi,
Ummul Nazrah Abdul Rahman, Abdul Hayat Mat Saad,
Nurshahidah Mohd Rusli, Ahmad Lutfil Hadi Zubir,
Mailina Jamil, Zunoliza Abdullah,
Siti Nur Aisyah Mohd Hashim dan Haswani Mohd Nor**

